

การสร้างความปลอดภัยและสันติภาพวิถีพุทธ

Building Harmony and Peace Through Buddhist Principles

พระมหาเพ็ช ฐานิสฺสโร¹

พระครูวินัยธรภราดร นริสฺสโร² และ วรสา ขุนสนธิ³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย^{1,2,3}

PhramahaPhet Thanissaro¹

PhrakhuvinaidhornPharadon Narissarow² and Worasa Khunsonti³

Mahachulalongkornrajavidyalaya University^{1,2,3}

Corresponding Author, Email: worasa.khun@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การสร้างความปลอดภัย เป็นการประสมกลมเกลียวเป็นหนึ่งเดียวกันของกลุ่มคนต่าง ๆ ในสังคม และเป็นการตกลงที่จะอยู่ร่วมกันโดยไม่ใช้ความรุนแรง โดยมีการสร้างความเชื่อมั่นและความเชื่อใจ การสร้างสังคมที่เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ซึ่งกระบวนการจัดการความขัดแย้งในสังคม ทั้งในระดับความคิดและระดับการใช้ความรุนแรงทางกายภาพ เช่น เกิดจากเรื่องแบ่งแยกดินแดนหรือภูมิรัฐศาสตร์ และอคติทางศาสนา วิถีแห่งสันติภาพ การสร้างความปลอดภัย ใช้แนวทางที่หลากหลายทั้งด้านจิตใจ กฎหมาย สังคม วัฒนธรรม จิตวิทยา และการเมือง การเจรจาเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถนำไปสู่การสร้างสันติภาพได้ แต่ต้องสร้างกิจกรรมร่วมกันในภาคประชาสังคม ตลอดถึงจะต้องมีการสร้างพื้นที่พูดคุยอย่างสร้างสรรค์ การเจรจา การไกล่เกลี่ย การประนีประนอม เพราะสันติภาพเป็นสภาวะการณ์ในอุดมคติที่ทุกคนต่างมุ่งหวังให้มวลมนุษยชาติสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและสันติ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งสันติภาพ ยึดหลักแห่งความเมตตา ความรักต่อเพื่อนมนุษย์ ความไม่เบียดเบียนกัน หล่อหลอมให้เป็นคนรักสันติ รักอิสระเสรี มีนิสัยโอบอ้อมอารี เพราะสันติภาพเกิดจากฐานความคิดทางพระพุทธศาสนาที่ให้ความสำคัญแก่จิตใจ และเป็นเงื่อนไขที่สำคัญของคุณภาพทางจิตใจของมนุษย์ ต้นธารพื้นฐานของสันติภาพและความสุข คือ ทศณคตภายในใจของตนเอง โดยเฉพาะหลักพุทธธรรมที่จะส่งเสริมให้เกิดการสร้างความปลอดภัยและสันติภาพได้นั้น คือ หลักสาราณียธรรม 6 ซึ่งเป็นหลักธรรมสำหรับการเสริมสร้างความสามัคคี ความเป็นปึกแผ่น ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ยอมรับในความแตกต่างซึ่งกันและกัน และรู้จักการให้อภัยกัน อันจะนำมา ซึ่งความสุข ความสันติ และความมั่นคงต่อสังคมประเทศชาติได้ในที่สุด

คำสำคัญ: ความปลอดภัย; สันติภาพ; วิถีพุทธ

* ได้รับบทความ: 19 กุมภาพันธ์ 2568; แก้ไขบทความ: 20 มีนาคม 2568; ตอบรับตีพิมพ์: 27 มีนาคม 2568

Abstract

Reconciliation is the harmonious combination of different groups of people in society and an agreement to coexist without violence. The process of managing conflicts in society, both at the level of ideology and the level of physical violence, such as due to territorial or geopolitical divisions, religious prejudices, the way of peace, and the creation of reconciliation. Use a variety of approaches, both mentally and emotionally. Law, society, culture, psychology, and politics. It cannot lead to peacebuilding. But we must create joint activities in civil society. It is necessary to create a space for creative discussion. negotiation Because peace is an ideal situation where everyone hopes that mankind can coexist in peace.

Buddhism is a religion of peace, based on the principle of compassion. Love for fellow human beings Non-crowding Molding them to be peace-loving and freedom-loving people. Peace is born from the Buddhist idea that emphasizes the mind and is an important condition for human mental quality. The basic source of peace and happiness is the attitude within one's heart, especially the Buddhist principles that can promote harmony and peace. Solidarity Accept each other's differences and know how to forgive each other, which will bring happiness. Peace and security for the nation's society will ultimately be achieved.

Keywords: Reconciliation; Peace; Buddhist Way

บทนำ

ความปรองดอง (Harmony) มีความหมายว่า “ประสมกลมเกลียวเป็นหนึ่งเดียวของกลุ่มคนต่าง ๆ ในสังคม ซึ่งคำนี้มีนัยที่สะท้อนทั้งในมิติภายใน และภายนอก มีความลึกซึ้งมากกว่า คำว่า ความสมานฉันท์ของกลุ่มคน หรือกลุ่มผลประโยชน์ ส่วนกระบวนการการปรองดองนั้น เป็นการตกลงที่จะอยู่ร่วมกัน โดยไม่ใช้ความรุนแรง เพื่อหยุดยั้งการมีชีวิตอยู่ภายใต้ความกลัว ควรมีการสร้างเชื่อมั่นและความเชื่อใจ การสร้างสังคมที่เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น รวมไปถึงการยึดหลักนิติธรรม ในการสร้างความปรองดองให้เกิดขึ้นในสังคมไทย จำเป็นต้องอาศัยการดำเนินการที่มีหลักการ แบบแผนกระบวนการ และกลไกในการขับเคลื่อน ที่จะช่วยให้เกิดการมองอย่างแยกแยะ การทำความเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหา การแสวงหาแนวทางแก้ไข รวมทั้งการป้องกันไม่ให้ความขัดแย้งขยายตัว ซึ่งจะต้องอาศัยการสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างความปรองดอง การเสริมสร้างจิตสำนึก ความรักชาติ และยึดมั่นในการปกครอง

ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองตามหลักกติกาของระบอบประชาธิปไตยและสนับสนุนสร้างกลไก ชุมชนในการส่งเสริมประชาธิปไตย

กระบวนการและเครื่องมือในการสร้างความปรองดองนั้น คือ การเยียวยาทางจิตใจ เช่น การทำความเข้าใจกับบริบทของความขัดแย้งที่เกิดขึ้น การใช้ทรัพยากรท้องถิ่น คือ การใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้การเยียวยาผู้เสียหาย และการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เป็นกระบวนการยุติธรรมที่ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการเยียวยาผู้เสียหาย และการลงโทษผู้กระทำความผิดแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นกระบวนการยุติธรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เสียหาย และผู้กระทำความผิดได้เข้ามามีส่วนร่วมโดยการพูดคุยกัน การเล่าความจริง

สร้างความปรองดอง (Reconciliation) (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2545) เป็นกระบวนการจัดการความขัดแย้งในสังคมที่เคยแตกแยก ต่อสู้ และปะทะกัน ทั้งในระดับความคิดและระดับการใช้ความรุนแรงทางกายภาพ ในการตกลงเพื่อเข้าสู่การเจรจาอย่างสันติภาพ (peace talk) ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ โดยไม่ใช้ความรุนแรง การสร้างองค์กรหรือสถาบันที่เป็นประชาธิปไตยในการเข้ามาช่วยสร้างความปรองดอง และต่อรองระหว่างกลุ่มต่าง ๆ เพื่อเป็นเครื่องมือเยียวยาความเสียหาย โดยเริ่มจากการแสวงหาความจริงในอดีต สาเหตุความไม่เป็นธรรมในสังคม การช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับความเดือดร้อนจากความขัดแย้ง การแสวงหาข้อเท็จจริงของความคิด แต่ไม่หาคนผิด และจัดสรรอำนาจใหม่ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ กระบวนการสร้างความปรองดองมีความเปราะบาง ซึ่งต้องอาศัยเวลาและความอดทนจากทุกฝ่าย เป็นกระบวนการที่มีความเกี่ยวข้องทั้งในส่วนของการยุติความรุนแรง การหาข้อตกลงซึ่งตั้งอยู่บนฐานคิดที่ว่า ความรุนแรงไม่อาจนำมาซึ่งเป้าหมายและทางออกที่ยั่งยืน และในส่วนของ การสร้างความปรองดองในสังคม ซึ่งตั้งอยู่บนฐานคิดของความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านและการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่าง มนุษย์มีรูปแบบของการพัฒนาด้านระบอบการปกครองที่แตกต่างกัน เริ่มจากการปกครองในระบอบกษัตริย์มาเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตย มาเป็นการปกครองแบบเผด็จการหรือกึ่งเผด็จการ (จิรัช (บรรพต) วีรสัย, 2546)

คำว่า “สันติภาพ” ในภาษาไทยหมายถึง ความสงบ (ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542) ตรงกับคำว่า “Peace” ในภาษาอังกฤษ ซึ่งหมายถึง สถานการณ์ในช่วงเวลาที่ไม่มีความขัดแย้งหรือการต่อสู้ (Longman, 2000) นอกจากนี้ การให้คำนิยามความหมายคำว่า “สันติภาพ” ได้จากการให้ความสำคัญกับความรู้สึกนึกคิดของจิตใจ สันติภาพเกิดจากฐานความคิดทางศาสนาธรรมที่ให้ความสำคัญแก่จิตใจมนุษย์ และเป็นเงื่อนไขที่สำคัญของคุณภาพทางจิตใจของมนุษย์ ต้นธารพื้นฐานของสันติภาพและความสุข คือ ทศนคติภายในใจของตนเองต่างหาก ฉะนั้น จึงควมค้นหาสาเหตุที่จกัโน้มนำแนวทางในการจำเริญจิตใจให้เป็นไปในทางบวกอยู่เสมอ สังคมมนุษย์เรียกร้องหาสันติภาพและให้ความร่วมมือกันสร้างสันติภาพ สันติภาพในสังคมจะเกิดขึ้นได้ ถ้ามนุษย์ในสังคมทุกระดับ

รู้จักสันติภาพที่แท้จริง สันติภาพที่มนุษย์เข้าใจกันนั้นมีหลายนัย กล่าวคือ สันติภาพ คือ ความสงบเรียบร้อย การไม่รบราฆ่าฟันกัน ไม่มีสงคราม อยู่กันโดยไม่เบียดเบียนกัน ความอยู่ดีมีสุขของประชาชนไม่กระทบ กระทั่งกันและกัน ไร้ความขัดแย้ง ภาวะไร้สงครามและความมีจิตใจสูง คือ รู้จักทำตนให้อยู่เหนือปัญหา และความทุกข์ทั้งปวง การปลอดสงคราม มิใช่ความรุนแรง การแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี เพราะสันติภาพนั้น คือ สภาวะที่ปราศจากความรุนแรงและเกิดความขัดแย้งได้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2546 : 12)

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีเอกลักษณ์ในด้านของการสร้างระบบคิด และมีวิวัฒนาการในด้านการปกครองที่เป็นรูปแบบค่อนข้างชัดเจน โดยมีองค์กรปกครองที่เป็นระบบ มีมาตรฐานและมีความยืดหยุ่นในแง่ที่สามารถที่จะปรับเปลี่ยนหรือประยุกต์ให้เข้ากับสภาพของสังคม และสอดคล้องกับกระแสการปกครองที่อยู่ในบริบททางสังคมได้อย่างหลากหลาย และพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เกิดขึ้นจากการแก้ปัญหาเรื่องทุกข์และการเวียนว่ายตายเกิด โดยผู้ค้นพบ คือ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็ทรงมีวิธีการหรือกระบวนการแก้ไข้ปัญหา ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของพระองค์เอง กล่าวคือ เมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้นในคณะสงฆ์ พระพุทธองค์ ก็ได้ทรงแก้ไข้ด้วยวิธีที่เรียกว่า อธิกรณสมณะ หมายถึง วิธีการระงับอธิกรณ์เอาไว้ วิธีการหรือกระบวนการดังกล่าวนี้ ถือว่าเป็นหลักเกณฑ์สำคัญสำหรับการแก้ปัญหาทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะเรื่องการบรรเทาการทะเลาะวิวาท แตกสามัคคีในหมู่พระภิกษุ สามเณร

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างความปรองดองและสันติภาพ

1. ความหมายของความปรองดอง

คำว่า การปรองดอง หมายถึง การตกลงกันด้วยแนวทางไกล่เกลี่ย เพื่อจะแก้ไข้ปัญหาความขัดแย้งในสังคม ข้อเสนอเรื่องการปรองดองจะมีขึ้น เมื่อนักคิดหรือนักการเมืองกลุ่มหนึ่ง เห็นว่า สังคมที่ดำรงอยู่มีความขัดแย้งมากเกินไป จึงต้องหาวิธีการรอมชอม เพื่อลดหรือแก้ไข้ความขัดแย้งให้สังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุขในสังคมที่ก้าวหน้ามักถือกันว่า วิธีการแบบประชาธิปไตยเป็นวิธีการรอมชอมแบบหนึ่ง คือ การยอมรับความแตกต่างทางการเมืองในสังคม แต่อนุโลมให้เป็นไปตามเสียงข้างมาก ในเวลาที่กำหนด เช่น 4 ปี แล้ว มาตัดสินกันใหม่ สังคมที่ยอมรับกติกาเช่นนี้ ความขัดแย้งในสังคม จะไม่รุนแรง (สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ, 2555 : 7) การปรองดอง เป็นการปรองดองโดยตัวมันเอง ไม่ใช่กระบวนการที่มุ่งไปสู่การสร้างความยุติธรรมให้กับทุกฝ่าย หากแต่การปรองดองเป็นการผสมผลประโยชน์ร่วมกัน ระหว่างกลุ่มพลังทางสังคม 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้มีอำนาจรัฐ และกลุ่มผู้อยู่ใต้อำนาจรัฐ โดยไม่จำกัดว่า จะต้องเป็นเพียงแค่คู่กรณีเดิมเท่านั้น ที่มีบทบาทในกระบวนการปรองดองนี้ การสลับเปลี่ยนหรือเปลี่ยนผ่านเกิดขึ้นได้ และจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของทุกคนในการสร้างความปรองดอง (อดิเทพ ไชยสิทธิ)

การสร้างความปลอดภัย

1. หลักการสร้างความปลอดภัยนั้น ต้องอาศัยหลักการต่าง ๆ เพื่อเป็นการบรรลุวัตถุประสงค์ตามความหมายของการปลอดภัย ประกอบด้วย 1.1 การสานเสวนาเป็นเงื่อนไขสำคัญสำหรับการนำไปสู่การสร้างความปลอดภัย การสานเสวนาที่แท้จริงเกิดขึ้นได้เมื่อคู่กรณีมาร่วมกันสนทนา เพื่อนำไปสู่ข้อตกลงระหว่างกัน 1.2 เน้นหรือจัดการกับอารมณ์และความรู้สึกของตน การเปิดเผยอารมณ์ ความรู้สึกของตนเอง สามารถที่จะเยียวยาอดีต และความเจ็บปวดในปัจจุบันได้ และแง่มุมของความยุติธรรมที่สำคัญมาก คือ การเยียวยาความรู้สึกของคนที่เจ็บปวด กระบวนการ (Process) 1.3 ความปลอดภัยเกิดขึ้นได้เมื่อความต้องการของมนุษย์ได้รับการตอบสนอง เช่น การอพยพผู้ลี้ภัยกลับประเทศบอสเนีย จะเกิดขึ้นไม่ได้เลย ถ้าพวกเขาไม่รู้สึกปลอดภัยและมั่นคงในการไปอยู่ร่วมกับศัตรู 1.4 ศาสนาเป็นเครื่องมือที่สำคัญมากในการแก้ไขความขัดแย้ง ในการเยียวยาความรู้สึกของผู้คน การสร้างความสัมพันธ์ที่แตกร้าขึ้นมาใหม่ ต้องการมากกว่าเครื่องมือในการเจรจาไกล่เกลี่ยที่ดี เพียงแต่ค้นหาความต้องการในการอยู่ร่วมกัน 1.5 การสร้างความปลอดภัย จำเป็นมากที่จะต้องใช้นโยบายที่หลากหลาย ทั้งด้านจิตใจ กฎหมาย สังคม วัฒนธรรม จิตวิทยา และการเมือง การเจรจาเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถนำไปสู่การสร้างสันติภาพได้ แต่ต้องสร้างกิจกรรมร่วมกันในภาคประชาสังคมด้วย 1.6 การสร้างความปลอดภัยเน้นที่หัวใจ (Heart) และความคิด (Head) การเน้นที่ความคิด คือ การกำหนดเป้าหมายของการคุย และทำให้การพูดคุยดำเนินต่อไปในทิศทางที่ควรจะเป็น ส่วนการเน้นที่หัวใจ คือ เป็นการพูดคุยกันถึงอารมณ์ ความรู้สึกที่อยู่ลึกในจิตใจ 1.7 การคำนึงถึงวัฒนธรรมที่หลากหลายในกระบวนการสร้างความปลอดภัย โดยไม่เน้นที่การรับหรือนำเข้าวิธีการและกฎหมายแต่ของประเทศตะวันตกแต่ต้องปรับใช้กับสภาพสังคม 1.8 การให้อภัยมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละสังคม วัฒนธรรมของแต่ละสังคม มีความแตกต่างกันออกไปไม่ควรยึดติดแต่เพียงรูปแบบเดียว แต่ละวัฒนธรรมก็มีการให้อภัยและการสร้างความปลอดภัยที่แตกต่างกันออกไป 1.9 ความยุติธรรมแบบใดที่เหมาะสมสำหรับการสร้างความปลอดภัยที่เน้นการสร้างความสัมพันธ์กลับคืนมาระหว่างคู่กรณี หรือความยุติธรรมแบบมุ่งแก้แค้น ที่เน้นลงโทษผู้กระทำผิด กระบวนการต่าง ๆ ของการปลอดภัย Huyse (สถาบันพระปกเกล้า, 2555 : 20; อ้างอิงมาจาก Huyse. 2003 : 105) (สถาบันพระปกเกล้า, 2555) ได้เสนอขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการการปลอดภัยไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 หยุดใช้ความรุนแรงเพื่อหยุดยั้งความหวาดกลัว (Replacing Fear by Nonviolent Coexistence) ทั้งนี้ เพื่อที่จะขจัดความเกลียดชัง ความเคียดแค้นและความทรงจำที่เจ็บปวด ขั้นตอนที่ 2 การสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจ (Building Confidence and Trust) หลักจากที่ได้หยุดการใช้ความรุนแรงแล้ว รัฐบาลจะต้องสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจในสังคมให้กลับคืนมา

ขั้นตอนที่ 3 เอาใจเขามาใส่ใจเรา (Towards Empathy) การเอาใจเขามาใส่ใจเรา คือ การเข้าใจถึงสาเหตุที่มาของความขัดแย้งจากมุมมองของฝ่ายตรงข้าม โดยเหยื่อยินดีที่จะรับฟังเหตุผล ของผู้กระทำผิด และผู้กระทำผิดก็พร้อมที่จะรับรู้ความรู้สึกเจ็บปวดของเหยื่อเพื่อหยุดยั้งความเกลียดชัง และการแก้แค้นต่อกัน

วันชัย วัฒนศัพท์ (2547) ได้กล่าวไว้ว่า ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเสมอและไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เมื่อมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ความขัดแย้งบางครั้งก่อให้เกิดประโยชน์ในการได้แนวคิด การเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น หรือในบางครั้งอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรงก็ได้เช่นกัน ขึ้นอยู่กับกระบวนการในการจัดการกับความขัดแย้งนั้น

กระบวนการสร้างความปรองดองนั้น (คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ, รายงานการวิจัย, 2556) เมื่อสังคมเกิดการใช้ความรุนแรงและนำมาสู่ความสูญเสีย มีการจัดการกับความรุนแรงที่เกิดขึ้นนั้นอย่างไร จะใช้วิธีการใดบ้างในการก้าวข้ามพ้นความรุนแรงที่เกิดขึ้น ดังนั้น การนำกระบวนการยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน จึงถูกนำมาใช้ในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน เป็นแนวทางหนึ่งที่น่าสนใจ เพื่อเปลี่ยนผ่านไปสู่สังคมที่พึงปรารถนา สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ บนพื้นฐานว่า จะจดจำหรือลืมเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และมาตรการในการลงโทษผู้กระทำผิด หรือเน้นการเยียวยาผู้เสียหาย

งานวิจัยเรื่อง “พลังบวร : การสร้างจิตสำนึกแห่งความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทย” (พระปลัดอนุชาติ นรินโท (อยู่ยิ่ง) และคณะ, รายงานการวิจัย, 2563 : บทคัดย่อ) ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพจิตสำนึกมี 4 มิติ ได้แก่ 1) ความเป็นมนุษย์ ทำบุญต่อกับบาตร 2) เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม หวงแหนอนุรักษ์ ทรัพยากรจากป่าให้คงอยู่อุดมสมบูรณ์ ให้อนุชนรุ่นหลัง 3) ความสัมพันธ์ทางสังคม มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมที่ถูกต้อง โดยผู้ใหญ่จะพาเด็ก ๆ ไปเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ มีความสามัคคี ไม่ทะเลาะกัน มีน้ำใจใกล้เคียงส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว 4) ความรับผิดชอบต่อสังคม

ประเด็นสาระในการสร้างความปรองดอง (สถาบันพระปกเกล้า, 2555) ระยะสั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การใช้ความรุนแรงยุติลง เพื่อทำให้ความขัดแย้ง ความบาดหมาง และบาดแผลที่เกิดขึ้นกับสังคม และปัจเจกบุคคลกลับคืนสู่ภาวะปกติให้เร็วที่สุด ซึ่งประกอบไปด้วยกระบวนการดังต่อไปนี้

1) การจัดการกับความจริง องค์ประกอบที่สำคัญของการสร้างความสมานฉันท์ปรองดองในช่วงสังคมเปลี่ยนผ่าน คือ การจัดการกับความจริง ทั้งในด้านการค้นหาความจริง และการเปิดเผยความจริง การค้นหาความจริงเป็นกระบวนการ “เล่าความจริง” (Truth Telling) ที่มุ่งหวังให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและนำไปสู่การขับเคลื่อนสังคมไปข้างหน้า

2) การสร้างบรรยากาศแห่งการปรองดอง เป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องเกิดควบคู่ไปกับแนวทางทางกฎหมายและการบริหาร เพื่อการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ทั้งนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า แนวทางการสร้างการปรองดอง จะต้องเป็นแนวทางที่ถูกผลักดันโดยรัฐบาล ในฐานะเป็นเจ้าภาพหลัก ในการสื่อสารสังคม เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งการปรองดอง ซึ่งเป็นบทบาทเดียวกับรัฐบาลทุกประเทศ ที่ประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลควรแสดงเจตจำนงทางการเมือง รวมทั้งมีแนวทางที่เป็นรูปธรรมที่จะสร้างความปรองดองในชาติโดยเร็ว

เพื่อความขัดแย้งมีรากฐานมาจากความรุนแรงทางโครงสร้าง การเข้าถึงและแย่งชิงทรัพยากร เพื่อตอบสนองความต้องการที่ไม่รู้จักความพอเพียงของมนุษย์ เพื่อให้ได้มาซึ่งความมั่นคงในชีวิต ตลอดจนได้มาซึ่งอำนาจ บารมี การยอมรับจากคนในสังคม จึงทำให้ขาดความเสมอภาค เกิดภาวะที่เรียกว่า รวยกระจุก จนกระจาย จึงทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำ ความไม่เท่าเทียมกัน และท้ายที่สุดก็เกิดความขัดแย้งปะทุขึ้นมาได้ อย่างไรก็ตาม การสร้างความเข้าใจอันดี ความสามัคคีปรองดองระหว่างผู้นำกับประชาชน นั้น ย่อมเกิดขึ้นได้ด้วยสันติวิธี เพราะความเชื่อที่ว่า หากจะให้สังคมและประเทศชาติเกิดความสงบสุข และยั่งยืนได้นั้น เราต้องมีรูปแบบการแก้ไขความขัดแย้งที่เป็นไปตามหลักศาสนาและคุณธรรม ธรรมภิบาล เพราะเป็นหลักสัจธรรมที่ทุกคนจะต้องศรัทธาและยึดมั่นตลอดไป

สรุปได้ว่า การปรองดองเป็นการตกลงกันด้วยแนวทางไกล่เกลี่ย เพื่อจะแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสังคม โดยวิธีการแบบประชาธิปไตย กล่าวคือ การยอมรับความแตกต่างทางความคิดเห็น และทางการเมือง แต่อนุโลมให้เป็นไปตามเสียงข้างมาก ซึ่งการสร้างการปรองดองนั้น จะต้องอาศัยหลักการต่าง ๆ เพื่อเป็นการบรรลุวัตถุประสงค์ตามความหมายของการปรองดอง เช่น การสานเสวนาเป็นเงื่อนไขสำคัญสำหรับการนำไปสู่การสร้างการปรองดอง เน้นหรือจัดการกับอารมณ์และความรู้สึกของตน จะเห็นได้ว่า ศาสนาเป็นเครื่องมือที่สำคัญมากในการแก้ไขความขัดแย้ง ในการเยียวยาความรู้สึกของผู้คน เพราะความขัดแย้งมีรากฐานมาจากความรุนแรงทางโครงสร้าง การเข้าถึงและแย่งชิงทรัพยากร เพื่อตอบสนองความต้องการที่ไม่รู้จักความพอเพียงของมนุษย์ เพื่อให้ได้มาซึ่งความมั่นคงในชีวิต ตลอดจนได้มาซึ่งอำนาจ บารมี การยอมรับจากคนในสังคม จึงทำให้ขาดความเสมอภาค ความเหลื่อมล้ำ ความไม่เท่าเทียมกัน อย่างไรก็ตาม การสร้างความเข้าใจอันดี ความสามัคคีปรองดองระหว่างผู้นำกับประชาชนย่อมเกิดขึ้นได้ด้วยสันติวิธี

การสร้างการปรองดองและสันติภาพวิถีพุทธ

รูปแบบการปกครองของรัฐต่าง ๆ ในสมัยพุทธกาลนั้นมี 2 ลักษณะ คือ รูปแบบการปกครองโดยกษัตริย์ เรียกว่า การปกครองแบบราชาธิปไตย และรูปแบบการปกครองแบบสามัคคีธรรม ซึ่งการ

ปกครองทั้ง 2 แบบนี้ถือว่าเป็นสิ่งที่มีความเหมาะสมตามพื้นที่และขนาดของรัฐ กล่าวคือ ถ้ารัฐใดมีความเข้มแข็งสามารถปกครองโดยบุคคลเดียวได้ รัฐนั้น ก็สามารถที่จะปกครองโดยระบอบราชาธิปไตยได้ แต่ถ้ารัฐใดเป็นรัฐเล็ก ๆ และมีอาณาเขตของรัฐไม่มากก็อาจจะใช้วิธีการปกครองแบบสมัพันธ์รัฐ หรือระบอบสามัคคีธรรม ซึ่งจัดเป็นระบอบการปกครองที่เน้นความสามัคคี และการมีส่วนร่วมของประชาชนของรัฐถือว่าเป็นแนวคิดที่ทันสมัย และรูปแบบการปกครองแบบหลังนี้พระพุทธรองค์ทรงนำไปเป็นพื้นฐานในการปกครองคณะสงฆ์ โดยเฉพาะในด้านการทำสังฆกรรมต่าง ๆ ซึ่งจะต้องอาศัยวิธีการถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์

พระพุทธรศาสนาเกิดมาในท่ามกลางสิ่งแวดล้อมทางการเมืองที่เป็นระบบการปกครองที่หลากหลาย กล่าวคือ มีทั้งระบอบราชาธิปไตยและระบอบประชาธิปไตยแบบสมัพันธ์ธรรม ที่เป็นเช่นนั้นเพราะในสังคมอินเดียโบราณนั้น อาณาจักรได้ถูกแบ่งออกเป็นรัฐต่าง ๆ มากมายตามเหตุปัจจัยก็คือการแสวงหาความมั่นคงและความต้องการให้ได้มาซึ่งอำนาจของผู้ปกครองในแต่ละรัฐนั้น ซึ่งพระพุทธรองค์มิได้ทรงปฏิเสธการปกครองแบบใดว่าดีหรือไม่ดีฝ่ายเดียว แต่ทรงชี้ให้เห็นว่า รูปแบบของการปกครองไม่ใช่ปัญหา ตัวบุคคลที่ทำหน้าที่ในการปกครองต่างหากที่เป็นผู้ก่อให้เกิดปัญหา ดังนั้น แทนที่พระพุทธรองค์จะทรงชี้ให้ปรับปรุงรูปแบบการปกครองในทางการเมือง พระพุทธรองค์กลับทรงสอนราชา ผู้นำรัฐเหล่านั้นให้เป็นคนประพฤติปฏิบัติชอบ เอาใจใส่ในการดูแลและทุกข์สุขของประชาชน เช่น สอนในเรื่องของสัพบุริสธรรม 7 (ที.ปา. (บาลี) 11/263/163, ที.ปา. (ไทย) 11/262/194)

พระพุทธรเจ้า เมื่อครั้งตรัสรู้ใหม่ ๆ ยังไม่มีการประชุมสภา เนื่องจากไม่มีสมาชิกสภาครบตามจำนวน ต่อมาเมื่อพระปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 รัฐธรรมและบวชครบ 4 รูป จึงถือว่า สภาได้เกิดขึ้นแล้วตั้งแต่นั้น (วิ.ม. (บาลี) 4/69-70, วิ.ม. (ไทย) 4/69-70/97-98) และเกิดมาจากพุทธประสงค์ที่จะใช้สภาเป็นเครื่องมือในการบริหารปกครอง ซึ่งในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้สงฆ์เป็นใหญ่ในการใช้อำนาจของพระธรรมวินัย เรียกว่า สังฆกรรม (วิ.ป. (บาลี) 8/488/450, วิ.ป. (ไทย) 8/488/705) อนึ่ง สังคมแห่งความพร้อมเพรียง เพราะเป็นความพร้อมเพียงแห่งหมู่คณะ สังคมแบบพหุนิยมนั้น เป็นสังคมที่จะต้องเปิดพื้นที่ให้กลุ่มคนต่าง ๆ ได้ดำรงอยู่อย่าง “มีศักดิ์ศรี” และ “เคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน” และสิ่งสำคัญอย่างยิ่งคือ “การสร้างกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกัน” ที่ทุกฝ่ายยอมรับได้ เพื่อทำให้สังคมของพระองค์เพียงพอที่จะรองรับกลุ่มคนต่าง ๆ ให้ได้รับความยุติธรรมอย่างเท่าเทียม เพื่อใช้ความยุติธรรมเป็นเครื่องสร้าง “สามัคคีธรรม” ให้เกิดขึ้น และพร้อมที่จะรองรับบรรยาการแห่ง “สันติธรรม” ในลำดับต่อไป

มนุษย์มีสัญชาตญาณรักสันติมากกว่าความรุนแรง อันเกิดจากความขัดแย้งต่าง ๆ ทำให้มนุษย์แสวงหาความเป็นมิตรมากกว่าศัตรู แสวงหาความสามัคคีปรองดองมากกว่าความขัดแย้ง และแสวงหาความมั่นคงปลอดภัย สงบสันติถึงแม้ว่า ความขัดแย้งจะเป็นเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ในการอยู่ร่วมกัน แต่มนุษย์หาทางออกด้วยวิธีการที่นำไปสู่ความสมานฉันท์เสมอ อย่างไรก็ตาม ความปรองดองและสันติภาพ

จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อทุกคนในสังคมร่วมมือกันในการบริหารหรือจัดการความขัดแย้ง เพื่อจะให้เกิดสังคมที่มีการพึ่งพาอาศัยกัน สาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในองค์กร และระหว่างองค์กร (Fred Luthans, 1983) คือ 1) ความขัดแย้งในสายงานและระดับการบังคับบัญชา (Hierarchical Conflict) ความขัดแย้งในหน้าที่ (Functional Conflict) ความขัดแย้งระหว่างองค์กรที่เป็นทางการและองค์กรที่ไม่เป็น (Formal-informal Conflict) 2) การที่บุคคลต้องปฏิบัติงานร่วมกัน ความขัดแย้งจึงมักเกิดจากเหตุต่อไปนี้ เช่น ความกดดันให้ทำเหมือนกัน 3) การหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบส่วนบุคคล และ 4) การมีความคาดหวังที่แตกต่างกัน ซึ่งความแตกต่างนี้ มีเหตุมาจากแรงจูงใจ การรับรู้ และอารมณ์

การธำรงรักษาสันติภาพในตัวเราไม่ว่าจะอยู่ท่ามกลางสถานการณ์ที่ยากลำบากเท่าใด ท่าทีทางจิตใจของเราน่าสนใจ คือ ปัจจัยที่สำคัญที่สุด ถ้ามันบิดเบี้ยวไป ไม่ว่าจะด้วยความรู้สึกอย่างความโกรธ ความยึดติด หรือความอิจฉาริษยา แม้จะอยู่ในสถานการณ์แสนเบาสบาย ก็ไม่อาจนำสันติสุขไปสู่ผู้ใดได้เลย กลับกัน หากทัศนคติของเราน่าชื่นชมและเป็นส่วนหนึ่ง แม้สถานการณ์จะเลวร้ายปานใด ก็อาจสันติสุขเหมือนสันติภาพในเรือนใจได้ เพียงน้อยนิดเดียว เนื่องด้วยต้นธารพื้นฐานของสันติภาพและความสุข คือ ทัศนคติภายในใจของตนเองต่างหาก ฉะนั้น จึงควมค้นหาสาเหตุที่ชักนำแนวทางในการจำเริญจิตใจให้เป็นไปในทางบวกอยู่เสมอ

ในกระบวนการนักคิดของโลกศาสนา พุทธศาสนา ได้รับการยกย่องจากทั่วโลกว่า เป็นศาสนาแห่งสันติภาพอย่างแท้จริง เพราะไม่ปรากฏว่ามีสงครามเกิดขึ้นในนามของศาสนา หรือเผยแพร่ศาสนาโดยการบังคับผู้คนให้นับถือ ให้เสรีภาพในการพิจารณา ให้มีปัญญากำกับการศรัทธา อาจกล่าวได้ว่า พระพุทธศาสนา นอกจากจะเป็นหลักคำสอนที่ตั้งอยู่บนหลักของความรู้และความจริงแล้ว ยังมุ่งสร้างสันติภาพในโลก และที่สำคัญให้เสรีภาพมนุษย์ในการพิจารณา วิเคราะห์ และเข้าใจแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาได้ด้วยตนเอง จึงเป็นศาสนาที่สามารถอธิบายได้ด้วยเหตุ ด้วยผล มิได้บังคับให้มนุษย์มีแต่ความเชื่อเท่านั้น ดังนั้น พระพุทธศาสนาจึงถือเป็นศาสนาแห่งสันติภาพอย่างแท้จริง กล่าวคือ สันติภาพในฐานะที่เป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดของพุทธศาสนา และสันติภาพในส่วนของการปฏิบัติเพื่อให้ได้มาซึ่งจุดมุ่งหมายนั้น

พระพุทธเจ้า ทรงมีพุทธวิธีการบริหารความขัดแย้ง (ส.ส.15/29/8) ที่เป็นหลักการเบื้องต้นของพระพุทธศาสนา ที่สอนให้มนุษย์เข้าใจกฎของธรรมชาติ ไม่มีอะไรที่มนุษย์จะรักเท่ากับตัวเอง ซึ่งถือเป็นอัตราที่นำไปสู่ความอยาก คือ ตัณหา ทรงสอนให้มองเข้ามาภายในตน ดอกบัวหรือพุทธะมีอยู่ภายในตัวของเรา เมื่อเข้าใจตัวเอง เห็นตัวเอง บริหารกิเลสได้ โลกก็จะไม่วุ่นวาย ไม่ขัดข้อง มีอิสรภาพ สันติภาพ เพราะสันติภาพที่แท้จริง ต้องเริ่มจากภายในตัวของเราก่อน และทรงสอนให้รู้จักจิตของตัวเอง และปรับแก้จิต เพื่อแก้ไขความขัดแย้ง ไม่หลงในราคะจริต เป็นบุคคลที่รักสวयัมมากเกินไป ต้องแก้ไขด้วยอสุภะและกายคตาสติ กล่าวคือ ให้พิจารณาว่า เป็นของไม่สวยงาม และมีสติไปในกาย มองเห็น

ตามสภาพความเป็นจริง และที่สำคัญทรงสอนให้สร้างตนให้เป็นที่พึ่งของตนได้ และต้องเอาชนะตัวเองให้ได้ เพราะนั่นคือ วิธีการที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในการจัดการความขัดแย้งภายในตน มนุษย์สามารถที่จะทำอะไรได้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม ประสบคุณค่าอันแท้จริงของคน ซึ่งเป็นอิสระจากอดีตและค้นหา อยู่เหนือปัญหาและความขัดแย้งทั้งปวงได้ การทำดีที่สุด จึงหมายถึงการฝึกกิเลสฝ่ายต่ำให้ได้มากที่สุด แม้จะถูกบีบคั้นและเย้ายวนเพียงใดก็ตาม หากสามารถเอาชนะตนเองได้ ก็สามารถเอาชนะปัญหาทั้งปวงได้

สรุปได้ว่า พระพุทธศาสนาเกิดมาในท่ามกลางการปกครองที่หลากหลาย กล่าวคือ ระบอบราชาธิปไตยและระบอบประชาธิปไตยแบบสามัคคีธรรม ที่เป็นเช่นนั้น เพราะในสังคมอินเดียโบราณ อาณาจักรได้ถูกแบ่งออกเป็นรัฐต่าง ๆ มากมายตามเหตุปัจจัยก็คือ การแสวงหาความมั่นคงและความต้องการให้ได้มาซึ่งอำนาจของผู้ปกครองในแต่ละรัฐนั้น ซึ่งพระพุทธองค์มิได้ทรงปฏิเสธการเมือง พระพุทธองค์กลับทรงสอนราชา ผู้นำรัฐเหล่านั้นให้เป็นคนประพฤติปฏิบัติชอบ เอาใจใส่ในการดูแลและทุกข์สุขของประชาชน พระพุทธเจ้าทรงใช้สภาเป็นเครื่องมือในการบริหารปกครองสงฆ์ ซึ่งในการแก้ไขปัญหาทรงมอบให้สงฆ์เป็นใหญ่ในการใช้อำนาจของพระธรรมวินัย เรียกว่า สังฆกรรม อนึ่ง สังคมแห่งความร่วมมือเพรียง เพราะเป็นความร่วมมือแห่งหมู่คณะ สังคมแบบพหุนิยมนั้น เป็นสังคมที่จะต้องเปิดพื้นที่ให้กลุ่มคนต่าง ๆ ได้ดำรงอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี พระพุทธศาสนา นอกจากจะเป็นหลักคำสอนที่ตั้งอยู่บนหลักของความรู้และความจริงแล้ว ยังมุ่งสร้างสันติภาพในโลก

สารานุกรม 6 : หลักพุทธธรรมสำหรับการสร้างความปรองดองและสันติภาพ

การสร้างความปรองดองและสันติภาพให้เกิดขึ้นในสังคมได้นั้น สามารถทำได้โดยประการประยุกต์หลักสารานุกรม 6 คือ ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกัน ถือว่าเป็นธรรมที่เป็นพลังในการสร้างความสามัคคี ดังนี้

1. เมตตาทายกรรม ตั้งเมตตาทายกรรม ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยเหลือกิจธุระ ของผู้ร่วมคณะด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกัน แนวทางในการนำหลักสารานุกรมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างความปรองดองและสันติภาพ ด้านเมตตาทายกรรม เช่น ควรหมั่นลงพื้นที่ตรวจสอบเยี่ยมประชาชนในหมู่บ้านเพื่อทราบปัญหาและความต้องการอย่างสม่ำเสมอ และควรทำงานรับใช้ประชาชนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย ร่วมสุขร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ คิติวิเคราะห์แก้ปัญหาอย่างแยบยล เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน

2. เมตตาวจีกรรม ตั้งเมตตาวจีกรรม ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์สั่งสอน แนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับแนวทางในการนำหลักสารานุกรมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างความปรองดองและสันติภาพ ด้านเมตตาวจีกรรม เช่น ควรพูดเพื่อชักนำให้ประชาชนเกิดความสามัคคีปรองดอง และเกิดความรักความเห็นใจกันและกัน และควรประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร กิจกรรมต่าง ๆ ให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึง

3. เมตตามโนกรรม ตั้งเมตตามโนกรรม ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน แนวทางในการนำหลักสาราณียธรรมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างความปรองดองและสันติภาพ ด้านเมตตามโนกรรม เช่น ควรระลึกอยู่เสมอว่าตนเองมีหน้าที่อะไร มีความรับผิดชอบต่อประชาชนอย่างไร และมุ่งมั่นต่อหน้าที่การงานนั้น ๆ

4. สาธารณโภคี ได้ของสิ่งใดมาก็แบ่งปันกัน คือ เมื่อได้สิ่งใดมาโดยชอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อยก็ไม่หวงไว้ผู้เดียว นำมาแบ่งปันเฉลี่ยแจกจ่าย ให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคด้วยกัน แนวทางในการนำหลักสาราณียธรรมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างความปรองดองและสันติภาพ ด้านสาธารณโภคี เช่น ควรจัดสรรแบ่งปันประโยชน์ต่าง ๆ ที่ชุมชนสมควรได้ให้เสมอภาคเท่าเทียมกัน คำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก

5. สีสสามัญญตา มีศีลบริสุทธิ์เสมอกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความประพฤติสุจริตดีงามถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจของหมู่คณะ แนวทางในการนำหลักสาราณียธรรมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างความปรองดองและสันติภาพ ด้านสีสสามัญญตา เช่น ควรประพฤติตนให้ดีงามมีระเบียบวินัยอยู่ในระเบียบของส่วนรวม กระทำตัวเป็นที่รักนับถือของสังคม ไม่ทำตนให้เป็นที่รังเกียจหรือเสื่อมเสียต่อหมู่คณะ และการที่จะให้อภัยใคร่ครวญ มีศีลธรรมหรือปฏิบัติให้อยู่ในกฎระเบียบ ข้อบังคับนั้น ผู้นำหรือผู้บริหารต้องทำให้เห็นเป็นตัวอย่างชัดเจน เป็นรูปธรรม

6. ทิฐุสามัญญตา มีทิฐิดีงามเสมอกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความเห็นชอบร่วมกันในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้น สิ้นทุกข์ แนวทางในการนำหลักสาราณียธรรมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างความปรองดองและสันติภาพ ด้านทิฐุสามัญญตา เช่น ควรเคารพความคิดเห็นของกันและกัน รับฟังปัญหา คำแนะนำต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนาตนเอง และองค์กรอยู่เสมอ

สรุปได้ว่า สาราณียธรรม 6 เป็นหลักธรรมสำหรับการเสริมสร้างความสามัคคีความเป็นปึกแผ่นความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันยอมรับในความแตกต่างซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือกันให้กำลังใจซึ่งกันและกัน และรู้จักการให้อภัยกันอันจะนำมาซึ่งความสุข ความสันติและความสร้างมั่นคงและความเจริญก้าวหน้าพระพุทธศาสนานั้น มีหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ที่เป็นระบบแนวทางการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องของมนุษย์เพื่อใช้แก้ปัญหาและการพัฒนาชีวิต สังคมและสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ เป็นหลักคำสอนที่สำคัญมีความโดดเด่นเป็นการเฉพาะที่พุทธศาสนิกชน พึงทำความเข้าใจให้ถูกต้อง เพื่อที่จะเกิดความมั่นใจและสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิต

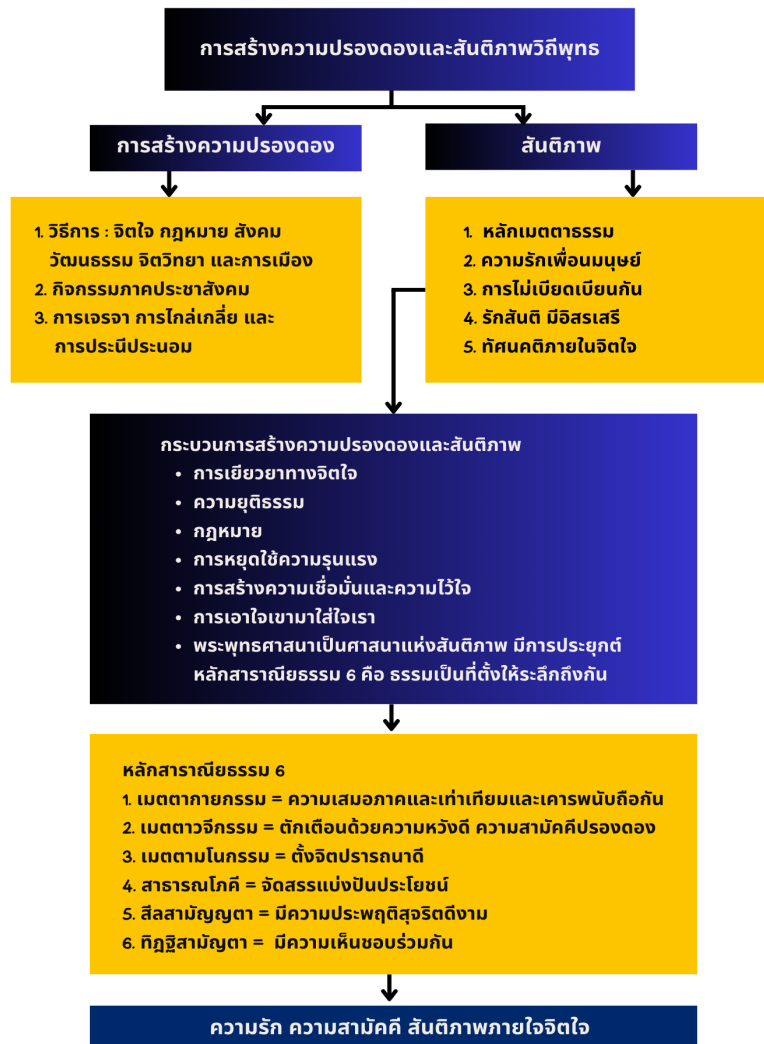
สรุป

การสร้างการปรองดอง จึงเป็นการตกลงกันด้วยแนวทางไกล่เกลี่ย เพื่อจะแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในสังคม ข้อเสนอเรื่องการปรองดองจะมีขึ้น เมื่อสังคมที่ดำรงอยู่มีความขัดแย้งมากเกินไป จึงต้องหาวิธีการรอมชอม เพื่อลดหรือแก้ไขความขัดแย้งให้สังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข ในสังคมที่ก้าวหน้า มักถือกันว่า วิธีการแบบประชาธิปไตย เป็นวิธีการรอมชอมแบบหนึ่ง คือ การยอมรับความแตกต่างทางการเมืองในสังคม แต่อนุโลมให้เป็นไปตามเสียงข้างมาก สังคมที่ยอมรับกติกาเช่นนี้ ความขัดแย้งในสังคมจะไม่รุนแรง ในสังคมปัจจุบัน มนุษย์เรียกร้องหาสันติภาพ สันติภาพของมวลมนุษยย์ในโลกจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมนุษย์รู้จักสันติภาพที่แท้จริง เพราะสันติภาพนั้น คือ ความสงบเรียบร้อย การไม่รบราฆ่าฟันกัน ไม่มีสงคราม อยู่ร่วมกันโดยไม่เบียดเบียนกัน ไม่กระทบกระทั่งกันและกัน ไร้ความขัดแย้ง ภาวะไร้สงครามและความมีจิตใจสูง คือ รู้จักทำตนให้อยู่เหนือปัญหา และความทุกข์ทั้งปวง การปลอดสงคราม ไม่ใช่ความรุนแรง การแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี ปัญหาความขัดแย้งทางด้านรัฐภูมิศาสตร์ หรือปัญหาความขัดแย้งในโลกจะต้องมีการเจรจา ไกล่เกลี่ย ประนีประนอม ให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตของประชาชนของประเทศของตน โดยนำหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือมาเป็นหลักปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ที่ต่างสอนให้รักเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน มีจิตเมตตา ให้อภัย ไม่เบียดเบียนกันและกัน เพราะสันติภาพนั้น เป็นสภาวะแห่งความสันติ ความสงบสุข ไม่มีสงคราม ไร้การกระทำอันรุนแรง ที่อาจส่งผลกระทบต่อชีวิต ทรัพย์สิน และความมั่นคง ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในโลก จะต้องใช้สันติวิธีในการแก้ปัญหาเรื่องต่าง ๆ ร่วมกัน จึงจะเป็นหนทางที่จะสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นบนโลกได้อย่างแท้จริง เพราะโลกนี้จะร่มเย็นได้ก็ด้วยด้วยศาสนา โดยเฉพาะในทางพระพุทธศาสนา หลักสาราณียธรรม 6 เป็นหลักพุทธธรรมที่เป็นพลังสำหรับการเสริมสร้างความสามัคคี ความเป็นปึกแผ่น ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ยอมรับในความแตกต่างซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันให้กำลังใจซึ่งกันและกัน และรู้จักการให้อภัยกัน อันจะนำมาซึ่งความสุข และความสันติมาสู่มวลมนุษยย์ได้อย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่

การสร้างความปรองดองและสันติภาพวิถีพุทธนั้น ในการสร้างความปรองดองจะต้องอาศัยวิธีการที่หลากหลาย ประกอบด้วย จิตใจ กฎหมาย สังคม วัฒนธรรม จิตวิทยา และการเมือง กิจกรรมภาคประชาสังคม การเจรจา การไกล่เกลี่ย และการประนีประนอม ส่วนการสร้างสันติภาพนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์หลักแห่งความเมตตาธรรม ความรักเพื่อนมนุษย์ การไม่เบียดเบียนกัน รักสันติ มีอิสระเสรี ทัศนคติภายในจิตใจของตนเอง โดยมีกระบวนการในด้านการเยียวยาทางจิตใจ ให้ความยุติธรรมกับทุกฝ่าย ยึดหลักกฎหมาย การหยุดใช้ความรุนแรง การสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจ การเอาใจเขามาใส่ใจเราซึ่งในทาง

พระพุทธศาสนานั้น จะเห็นได้ว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งสันติภาพ มีการประยุกต์หลัก สาราณียธรรม 6 คือ ธรรมเป็นที่ตั้งให้ระลึกถึงกันมาปรับประยุกต์ใช้ในสังคมก็จะทำให้สังคมมีความรัก ความสามัคคี มีสันติภาพภายในจิตใจได้อย่างแท้จริง

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

เอกสารอ้างอิง

- จิโรช (บรรพต) วีรชัย. (2546). รัฐศาสตร์ทั่วไป. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชัยวัฒน์ สถาอานนท์. (2545). สันติวิธี กรณีสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย ทำความเข้าใจปริศนาแนวคิดสมานฉันท์. คณะรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ. (2554). (รายงานการวิจัย). การสร้างความปรองดองแห่งชาติ.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2546). วิถีสู่สันติภาพ. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- พระปลัดอนุชาติ นรินโท (อยู่ยิ่ง) และคณะ. (2563). “พลังบวร : การสร้างจิตสำนึกแห่งความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทย”. (รายงานการวิจัย). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร.
- มอริส, แคเธอรีน. (2547). การจัดการความขัดแย้งและการขอโทษ. แปลโดย วันชัย วัฒนศัพท์, ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, สถาบันสันติศึกษา.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- สุราชัย ยิ้มประเสริฐ. (2555). สายธารประวัติศาสตร์ประชาธิปไตยไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มูลนิธิสายธารประชาธิปไตย.
- อติเทพ ไชยสิทธิ. (2555). “กระบวนการปรองดองจะเกิดขึ้นได้หรือไม่”. สืบค้นเมื่อ 13 ธันวาคม 2567, จาก <http://www.entlightenedjurists.com>
- Fred Luthans. (1983). Organizational Behavior. (3rded.). Tokyo : McGraw-Hill International, pp. 380-381.
- Longman. (2000). Longman Dictionary of American English. (2nd ed.). New York: Pearson Education, p.586.
- Sukumar Dutt. (2008). Buddhist Monk and Monasteries of India : Their History and Their contribution to Indian Culture, pp. 102-105.